

Gittiğin bir yer var mı? Hemingway'in *menzil sahipliği şart ama mühim olan seyahat* demesi gibi, gittiğin bir yer var mı? Yolculuğun menzile nazaran öneminden bahsedenin de gittiği bir yer var, zira bir yere gitmeden, yolculuk mümkün değil.

Düşünce de böyle. Neticede önemli tarafı belki de *düşünce faaliyeti* ancak bir şeyleri düşünmeden, insanın bu düşünce faaliyetinde bulunması mümkün değil. *Düşünüyorum* demek anlamlı, ancak aslolanın *düşünüp bir şeylere ulaşmak* değil, *düşünmek*.

Hedefler ve araçlar konusunda da bunlar söylenebilir. Amaçların araçları mübah kılmadığı görüşündeyim ancak amaçların araçlara kazandırdığı bir *legallik* mevcut. *Devleti yıkmak* diye bir hedef koymuş adama, *ihtilal yapma* demek biraz tuhaf kaçıyor. Bir avcıya *tüfek çok ses çıkarıyor, çakıyla avlan* demek gibi. Adamın derdi devleti yıkmaksa, kullanacağı da tüfek. *Avlanmak yanlış* diyemiyorsan, *tüfekte avlanma* demek manasız.

Amaçların araçları mübah kılmayacağı yolundaki itiraz, *gizli amaç* taşıyanlara duyulan güvensizlikten. Adam bir yandan devletini çok sevdiğini söylüyor, bir yandan tüm mekanizmalarını iflas ettirmeye çalışıyorsa, *aptal* demek de uymuyorsa duruma, *amaçlar araçları mübah kılmaz* diyoruz. Kabulümüz adamın devletine iyilik etmek istediği. Amacını iyilik sandığımız için buna matuf kötü işlerine itiraz ediyoruz. *Kötülük yoluyla iyiliğe ulaşılmaz*.

Peki ya derdi aslında devleti korumak değilse? O zaman bu itirazın pek anlamı olmuyor. *Yalan söyleme* diyebiliriz. Ancak adamın istediği düzen belki de herkesin herkese yalan söylediği bir düzen, herkes herkese, hatta kendine bile takiiye yapsın istiyor adam. Bunu neresinden eleştireceğiz?

Eleştiremeyeceğiz. İnsanların iyi olduğu konusundaki safiyane yaklaşımımızı sürdürmeye devam etmemizin tek sebebi, hayatı kaldıracı için bu kabule ihtiyacımızdan. Korkuyoruz. İnsanların gerçekte kötü olabileceğini, amaçlarının da araçları kadar kötülük barındırdığını itiraf etmekten korkuyoruz. Belki aptal olabileceklerini bilmek de bizi korkutuyor. Bunları düşünmek yerine, onların gerçekte iyi ancak yanlış düşünen, araçlarını yanlış şekilde kullanan insanlar iddia etmek daha kolay. *Amacı iyi ama aracı kötü* kabilinden laflar.

İnsanların kötülüğü ve aptallığı artık üzmüyor. Sanırım insanların amaç ve araçlarının insicamıyla uğraştığım zamanı savdım. İnsanın şaşırdığım vechesi kalmadı. Dünya yerine oturdu ve herkes *doğru* söylemeye başladı.
